

نقد و ارزشیابی کیفی کتاب « زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه (هفتم)» با تأکید بر روش‌شناسی آموزش زبان خارجی

محمدهادی محمودی*

محمد مرادی**

چکیده

آموزش هر زبان موانع و مشکلات خاص خود را دارد، آموزش زبان انگلیسی نیز از این قضیه مستثنی نیست. یکی از اصلی‌ترین موانع آموزش زبان انگلیسی، کیفیت کتاب‌های درسی می‌باشد. از آنجایی که کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم مقطع متوسطه اولین تجربه رسمی تحصیلی دانش‌آموزان با زبان انگلیسی است، تهیه و تدوین این کتاب از اهمیتی مضاعفی برخوردار بوده و طبعاً مستلزم دقت و تلاش بسیار زیادی از طرف مولفان خواهد بود. از این رو، می‌توان گفت که ارزش‌یابی و تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم مقطع متوسطه می‌تواند اقدامی مهم در راستای شناخت نقاط ضعف و قوت این کتاب باشد. هدف اصلی این تحقیق، نقد و ارزشیابی کیفی این کتاببر اساس شاخص‌های علمی و تعیین نقاط قوت و ضعف آن بخصوص در ارتباط با روش‌شناسی آموزش زبان خارجی است. بدین منظور، ۱۸ معلم زبان انگلیسی پایه هفتم و ۲۵ دانش‌آموز این پایه مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته (semi-structured interview) قرار گرفتند. سپس با استفاده از روش تحلیل محتوای مطالب ذکر شده توسط مصاحبه‌شونده‌ها و همچنین بررسی و تحلیل محتوای کتاب، مهمترین نقاط قوت و ضعف این کتاب در بخش‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفتند.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی کتاب درسی، پایه هفتم، کتاب زبان انگلیسی

* استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، (نویسنده مسئول) mhmahmoodi@yahoo.com

** کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، Mohamadmoradi18@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۲/۱۲، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۵/۵

۱. مقدمه

درس‌های اخیر اکثر صاحب نظران حوزه‌ی آموزش و پرورش، با بیان این که برنامه‌های درسی و آموزشی متناسب با نیازها و زندگی دانش‌آموزان تهیه و تنظیم نشده‌اند، نظام آموزش و پرورش را به شدت مورد انتقاد قرار داده‌اند (تقی پورظهیر، ۱۳۸۵؛ رزمجو، ۲۰۱۰؛ قربانی، ۲۰۱۱). نبود رابطه‌ی منطقی بین محتوا و برنامه‌های آموزشی با علایق، نیازها و سطح توانایی زبان‌آموزان منجر به افت شدید تحصیلی دانش‌آموزان شده است که این امر حاکی از این موضوع می‌باشد که بازده برنامه‌های درسی در مقایسه با هزینه‌های صرف شده بسیار اندک است. از اینرو، به منظور افزایش کارآمدی، باید برنامه‌ها و مطالب تحت پوشش آنها مورد تحلیل و بررسی دقیق قرار گیرند. این انتقادات باعث ایجاد تغییرات و مشاهده‌ی پیشرفت‌هایی در برنامه‌ها و کتاب‌های سطوح مختلف خواهد شد (تقی پورظهیر، ۱۳۸۵).

آموزش زبان انگلیسی دارای اجزاء بسیار مهمی است که یکی از کلیدی‌ترین اجزاء آن کتاب‌ها و مواد درسی می‌باشند. همان گونه که هاچینسون و تورز (۱۹۹۴) باور دارند اهمیت کتاب‌های درسی امری انکارناپذیر است. در این راستا، شلدون (۱۹۸۸) اذعان می‌دارد که کتاب‌های درسی در برنامه‌های آموزش زبان انگلیسی از اهمیت فوق العاده مهمی برخوردارند، وی باور دارد که استفاده از کتاب‌های درسی مزایای زیادی در پی داشته و بدون کتاب درسی، تمامی محیط‌های آموزشی ناقص می‌باشند. در واقع، عده‌ی کثیری از محققان (از جمله شلدون، ۱۹۸۸؛ هی کرافت، ۱۹۹۸) معتقدند که کتاب‌های درسی قلب تپنده‌ی برنامه‌های آموزش زبان انگلیسی هستند. کتاب‌ها اهداف یادگیری زبان را مشخص می‌کنند، و به عنوان برنامه‌ی درسی برای معلمان و فراگیران ایفای نقش می‌کنند. بنابراین، کتاب‌ها و مواد درسی که در واقع تحقق فرایند طراحی برنامه درسی می‌باشند، باید بازتاب دهنده‌ی نیازهای دانش‌آموزان، اهداف، روش‌ها، و ارزش‌های برنامه آموزشی باشند. اما کتاب‌های زبان انگلیسی در مدارس ایران هرگز نتوانسته‌اند انتظارات معلمان و فراگیران را برآورده سازند (تقی پورظهیر، ۱۳۸۵؛ جهانگرد، ۲۰۰۳؛ عزیزی فر و باغلائی، ۲۰۱۴).

در بحبوحه انقلاب فرهنگی، کتاب‌های جدیدی برای درس انگلیسی پایه‌های چهارگانه‌ی دبیرستان تالیف شدند و تا سال ۱۳۶۹ به عنوان منابع آموزشی زبان انگلیسی در دبیرستان‌های کشور مورد استفاده قرار می‌گرفتند. این مجموعه کتاب‌ها، که

اساساً بر مبنای روش دستور-ترجمه (grammar-translation method) تالیف شده بودند، تنها بر مهارت‌های خواندن و نوشتن تأکید داشتند و مهارت‌های گفتاری و شنیداری کاملاً نادیده گرفته شده بودند.

در سال ۱۳۶۹، مجموعه‌ی جدیدی از کتاب‌های انگلیسی تالیف شد و ظرف مدت چهارسال جای کتاب‌های قدیمی را به صورت کامل گرفتند. در این مجموعه کتاب‌ها تلاش شده بود تا علاوه بر دو مهارت خواندن و نوشتن، مهارت گفتاری نیز به دانش-آموزان تعلیم داده شود. بنابراین، در قسمت پایانی هر درس کلمات، عبارات و ترکیبات متفاوتی که در دنیای واقعی پرکاربرد بودند در قالب مکالمه‌هایی کوتاه ارائه شده بودند، با این فرض که معلم این مکالمه‌ها را با دانش‌آموزان تمرین می‌کند. اما در واقع در تدریس و آموزش این مجموعه کتاب‌ها نیز از همان روش دستور-ترجمه استفاده شد و هیچوقت فرضیات مولفان به حقیقت نپیوست. این مجموعه کتاب‌ها حدود ۲۳ سال تنها منابع آموزش زبان انگلیسی در مقطع متوسطه بودند. کتاب‌های مقاطع اول، دوم و سوم، بدون هیچ گونه ویرایشی به مدت ۲۳ سال تجدید چاپ شدند (عزیزی فر، ۲۰۰۹).

با در نظر گرفتن کاستی‌ها و مشکلات این دو مجموعه کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی که برای مدت طولانی حاکم بر آموزش زبان انگلیسی در مدارس ایران بودند، گروهی از صاحب نظران بر آن شدند که مجموعه‌ی جدیدی از کتاب‌های انگلیسی را تالیف کنند که نواقص مجموعه‌های قبلی را برطرف سازد و با نیازهای دانش‌آموزان در عصر ارتباطات سازگاری داشته باشد. نتیجه این کار کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم (Prospect 1) بود که در سال ۹۲ به صورت گسترده در مدارس مورد استفاده قرار گرفت. با عنایت به اهمیت ارزشیابی و نقد علمی کتاب‌ها و منابع آموزشی در افزایش کیفیت یادگیری در یک نظام آموزشی، و همچنین با توجه به اینکه کتاب یاد شده نخستین تجربه مواجهه دانش‌آموزان ایرانی در نظام آموزش و پرورش با زبان انگلیسی و پایه تالیف سایر کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی می‌باشد، نگارندگان این مقاله بر آن شدند تا کتاب جدید التالیف پایه اول متوسطه (هفتم) را مورد نقد و بررسی قرار دهند. امید است نقدهای وارد شده در ای تحقیق مورد استفاده طراحان کتاب‌های درسی زبان انگلیسی قرارگیرد و نقشی، هر چند کوچک، در بهبود کیفیت مواد آموزشی و کتاب‌های درسی داشته باشد.

۲. مبانی نظری

کتاب از قدیمی‌ترین ابزارهای آموزشی است که با وجود نوآوری‌های بسیار در حوزه فناوری آموزشی همچنان اصلی‌ترین و در دسترس‌ترین وسیله آموزشی در فرایند تعلیم و تربیت است (محمودی و احمدی‌صفا، ۱۳۹۳). شلدون (۱۹۸۸) ادعا می‌کند که استفاده از کتاب‌های درسی مزایای زیادی به همراه دارد. در همین راستا، هیکرافت (۱۹۹۸) مزایای استفاده از کتاب‌های درسی را اینگونه ذکر می‌کند؛ (۱) با استفاده از کتاب درسی، دانش‌آموز قادر خواهد بود که سرعت و کیفیت پیشرفت تحصیلی خود را مشاهده کند، بنابراین می‌توان گفت که استفاده از کتاب درسی باعث بهبود بعد عاطفی-روانی دانش‌آموز می‌شود. (۲) مطالب مکتوب موجود در کتاب‌های درسی برای دانش‌آموزان موثرتر از مطالبی است که توسط معلم، بخصوص معلمان کم تجربه، در کلاس درس ارائه می‌شود. (۳) کتاب‌های درسی بیشتر به نیازهای دانش‌آموزان توجه می‌کنند. هرچند در برخی شرایط از طراحی مطلوبی برخوردار نمی‌باشند، اما با در نظر گرفتن هزینه و انرژی صرف شده برای تهیه و تنظیم کتاب‌ها، انتظار می‌رود که در راستای نیازهای دانش‌آموزان باشند. (۴) علی‌رغم هزینه‌های زیاد در تهیه و تدوین کتاب‌ها، قیمت کتاب‌های درسی بسیار مناسب می‌باشد. علاوه بر این، با استفاده از کتاب‌های درسی دانش‌آموزان بهتر آماده‌ی یادگیری می‌شوند، وظایف معلمان تعدیل خواهد شد و فرصت کافی برای پرداختن به مسایل ضروری به دست خواهد آمد. کتاب‌های درسی کارآمدترین و بهترین منبع برای یادگیری خودم‌محور هستند (Cunningsworth, 1995). همچنین، دانش‌آموزان کتاب‌ها را منابعی قابل استناد و قابل رجوع در نظر می‌گیرند و معلم‌های کم تجربه نیز از کتاب‌ها جهت ارزیابی حصول اهداف آموزشی استفاده می‌کنند.

علی‌رغم تمام مزیت‌ها و کاربردهای کتاب‌های درسی که در بالا ذکر شد، برخی از صاحب نظران براین باورند که کتاب‌های درسی همیشه کارآمد نیستند و ممکن است دارای نواقصی باشند. برای مثال، آرایت (۱۹۸۱) معتقد است کتاب‌های درسی انعطاف پذیر نیستند و عمدتاً متأثر از باورها و تعصبات نویسندگان‌شان هستند. همچنین این احتمال وجود دارد که اصول آموزشی رایج شده در کتاب‌های درسی، قدیمی و یا پیچیده باشند و یا ممکن است که کتاب‌ها در راستای نیازهای دانش‌آموزان تهیه و تدوین نشده باشند.

طراحی، تهیه و تدوین یک کتاب درسی که قرار است در سطح ملی مورد استفاده قرار بگیرد امری خطیر و دشوار است و عوامل زیادی را در هنگام طراحی آن باید مد نظر قرار داد. در تصمیم‌گیری راجع به محتوای کتاب‌های درسی باید توجه نمود که مطالب درسی استوار بر نظریه‌های زبانشناختی و روانشناختی مناسب بوده و مجموعه نهایی نیز مورد پذیرش معلمان و فراگیران واقع شود. در غیر این صورت کتاب درسی قادر نخواهد بود که نقش خود را به درستی ایفا کند (حسینی نسب، فرخی، و مرسلی، ۱۳۸۸).

۲-۱. مطالعات تجربی و میدانی

نقد و ارزش‌یابی کتاب‌های درسی را می‌توان از ابعاد متفاوتی انجام داد (محمودی و احمدی‌صفا، ۱۳۹۳). در این قسمت به بررسی اجمالی تعداد محدودی از مطالعاتی پرداخته می‌شود که از زوایای مختلف، کتاب‌های درسی را در جهت توسعه‌ی کارآمدی عناصر و مهارت‌های متفاوت زبانی در بافت‌های آموزشی متفاوت مورد نقد و بررسی قرار داده‌اند.

از جمله موثرترین مطالعات انجام شده در حوزه‌ی نقد و بررسی می‌توان به مقاله‌ای که حسینی نسب و همکاران (۱۳۸۸) انجام داده‌اند اشاره نمود. آنها تلاش کردند تا با استفاده از فرمول خوانایی Fog و نظرخواهی از دبیران مجرب کتاب‌های زبان انگلیسی دوره راهنمایی تحصیلی را مورد ارزش‌یابی و تحلیل محتوا قرار دهند. بدین منظور، کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی و ۲۸۸ نفر از دبیران زبان انگلیسی شاغل در نواحی پنجگانه آموزش و پرورش شهر تبریز به عنوان جامعه آماری ای تحقیق انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز از طریق پرسشنامه نظرخواهی از دبیران جمع‌آوری گردید و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های این مطالعه نشان داد که مهمترین نقاط قوت این کتاب‌ها عبارتند از: ترتیب صحیح مطالب از آسان به دشوار، توضیح قابل فهم قواعد دستوری، کیفیت مناسب چاپ و تایپ کتاب‌ها، سهولت دسترسی به کتاب‌ها برای دانش‌آموزان و دبیران و همخوانی کتاب‌ها با سن دانش‌آموزان. از سوی دیگر، مهمترین نقاط ضعف کتاب‌های حاضر به قرار زیر می‌باشند: نبود توضیحات و تمرینات کارآمد برای آموزش وازگان و تلفظ کلمات، جذاب نبودن جلد کتاب‌ها، مطابقت نداشتن مطالب کتاب‌ها با زندگی

واقعی و عدم وجود لوح فشرده یا نوارکاست. همچنین، نشان داده شد که در ارزشیابی کتاب‌های درسی زبان انگلیسی، تفاوت معناداری بین دیدگاه دبیران از نظرمدرک تحصیلی، جنسیت و سابقه تدریس وجود داشت. علاوه بر این، از فرمول خوانایی Fog برای محاسبه ضریب دشواری درک مطلب‌ها استفاده شد. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که درجه دشواری متون و درک مطلب‌های کتاب‌های زبان دوره راهنمایی از سطح رضایت بخشی برخوردار نمی‌باشند. به عبارت دیگر، متون و درک مطلب‌ها بسیار ساده می‌باشند. نهایتاً، یافته‌های این تحقیق نشان داد که کتاب‌های درسی زبان انگلیسی از سطح کیفی مطلوبی برخوردار نیستند.

علاوه بر این، جهانگرد (۲۰۰۳) کتاب‌های زبان انگلیسی دوره متوسطه و دوره پیش دانشگاهی را تحلیل و بررسی کرد. یافته‌های تحقیق او نشان داد که کتاب‌های زبان انگلیسی دوره متوسطه از نظر کارآمدی و موثر بودن عملکرد ضعیفی دارند و به شدت نیازمند تجدیدنظر و بازبینی هستند. اما نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که کتاب زبان انگلیسی دوره پیش‌دانشگاهی از لحاظ کمک به دانش‌آموزان در جهت بهبود و پیشرفت استراتژی‌های یادگیری از کیفیت مطلوبی برخوردار است.

در تحقیقی مشابه، احمدپور (۱۳۸۳) مسائل و مشکلات آموزش زبان انگلیسی دوره متوسطه را مورد بررسی و مطالعه قرار داد. احمدپور بر این باور است که عوامل متعددی در ایجاد نارسایی‌ها و عدم موفقیت کتاب‌های زبان انگلیسی مقطع متوسطه نقش دارند. برخی از این عوامل عبارتند از: (۱) واضح نبودن هدف‌های کلی کتاب‌ها، (۲) بهره‌گیری از متون قدیمی، خسته‌کننده، غیرجذاب، و ناهمگن در کتاب‌ها، (۳) ناکافی بودن زمان اختصاص یافته به کتاب‌ها در مقایسه با حجم مطالب درسی، (۴) نبودن سوال‌های استاندارد، (۵) در نظر نگرفتن نیازهای امروزی فراگیران در متون کتاب‌ها، (۶) نامناسب بودن و عدم جذابیت برخی از تصاویر موجود در کتاب‌ها، (۷) رعایت نکردن توالی مراتب دستوری، (۸) جذاب نبودن مطالب دستوری و کمبود فعالیت‌های متنوع، (۹) عدم پیوستگی و ارتباط ناصحیح بین درس‌ها و متون کتاب‌های پایه‌های بعدی.

سرانجام، این بخش را با اشاره به مطالعه‌ی کریمی (۲۰۰۴) به پایان می‌بریم که کتاب‌های زبان انگلیسی پیش‌دانشگاهی ۱ و ۲ را مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. یافته‌های این مطالعه به قرار زیر است: نقاط قوت کتاب پیش‌دانشگاهی عبارتند از: (۱)

تایپ، چاپ، جلد کتاب و کاغذ از کیفیت رضایت بخشی برخوردار می‌باشند، (۲) فیلم آموزشی و نوار کاست تهیه و تدوین شده است، (۳) کتاب راهنما برای توسعه‌ی توانایی معلم در تدریس خواندن و درک مطلب، ساختارهای دستوری و واژگان ارائه شده است، (۴) کلیه‌ی مطالب درسی برطبق تجارب فراگیران تهیه شده‌اند، (۵) علائق فراگیران در تدوین مطالب درسی در نظر گرفته شده است، (۶) درک مطلب‌های موجود در کتاب از جذابیت کافی برخوردار هستند. از سوی دیگر، یافته‌های مطالعه‌ی حاضر نشان داد که کتاب پیش‌دانشگاهی نقاط ضعفی نیز دارند که مهمترین آنها عبارتند از: (۱) عدم وجود تصاویر کافی و کیفیت پایین تصاویر موجود، (۲) عدم اشاره به فرهنگ مردم کشورهای انگلیسی زبان، (۳) کیفیت پایین و ناکارآمدی تمرین‌های مربوط به تلفظ.

۳. روش تحقیق

برای انجام این پژوهش از مصاحبه نیمه ساختاریافته (semi-structured interview) که با الهام از پرسشنامه شلدون (۱۹۸۸)، محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳)، و مدل ارزشیابی کتاب مکداناف، شاو و ماسوهارا (۲۰۱۳) طراحی شده و بر اساس نظر متخصصان رشته آموزش زبان روایی سنجی شده بود استفاده شد. بدین منظور ۱۸ معلم زبان انگلیسی پایه هفتم-شامل ۱۱ معلم زن و ۷ معلم مرد- و همچنین ۲۵ دانش-آموز کلاس هفتم - ۱۷ دانش آموز دختر و ۸ دانش آموز پسر - مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته قرار گرفتند. افراد مصاحبه شونده از شهرهای مختلف استان همدان و کرمانشاه، بر اساس روش غیر تصادفی، انتخاب شدند. سپس با استفاده از روش تحلیل محتوای مطالب ذکر شده توسط مصاحبه شونده‌ها و همچنین بررسی و تحلیل محتوای کتاب، مهمترین نقاط قوت و ضعف این کتاب در بخش‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

۴. نتایج و بحث

اهداف ویژه این مطالعه شامل تعیین مهمترین نقاط قوت و ضعف کتاب جدید با در نظر گرفتن میزان و چگونگی توجه به ویژگی‌های ظاهری، روش‌شناسی آموزش

مطالب، میزان توجه به مهارت‌ها و اجزای زبان، کیفیت و اثربخشی کتاب کار و لوح فشرده، و میزان و چگونگی توجه به جنبه‌های فرهنگی آموزش زبان خارجی می‌باشند.

۴-۱. ویژگی‌های ظاهری

از نقاط مثبت این کتاب که اکثر معلمان مصاحبه شده در مورد آن اتفاق نظر داشتند بهبود کیفیت ویژگی‌های ظاهری کتاب جدید در مقایسه با کتاب قدیمی است. استفاده از قطع رحلی به جای قطع وزیری امکان مانور بیشتری را به منظور بکارگیری خلاقیت‌ها و روشهای ابداعی جهت ارائه مطالب درسی برای مولفان به ارمغان آورده است. امروزه تقریباً تمامی کتاب‌های مطرح آموزش زبان انگلیسی از قطع رحلی استفاده می‌کنند. استفاده از رنگ‌های متعدد، تصاویر متنوع و همچنین استفاده از کاغذ مرغوب همراه با چاپ و صحافی با کیفیت مناسب از دیگر نکات مثبت این اثر می‌باشد. علاوه بر این موارد وجود مقدمه تخصصی در ابتدای کتاب که در آن مولفان تلاش نموده اند برخی از ویژگی‌های این اثر را برای استفاده‌کنندگان از آن توضیح دهند از مزیت‌های کتاب حاضر است.

البته این کتاب از این نظر دارای نقاط ضعفی نیز می‌باشد که از جمله آنها می‌توان به عدم وضوح و کیفیت پایین بعضی از تصاویر اشاره کرد (به عنوان مثال تصاویر صفحات ۱۰، ۲۴، ۳۴، ۴۴، و تصویر معلم در صفحه ۵۲). تصویر صفحه ۶ نیز با موضوع درس که درباره پرسیدن نام افراد است ارتباطی ندارد؛ حالت دست‌نشان معلم در این تصویر بیشتر این مطلب را به ذهن متبادر می‌کند که دانش‌آموزان مطلبی را از معلم پرسیده‌اند و او اظهار بی‌اطلاعی کرده است.

نکته جالب توجه در خصوص تصاویر کتاب که چند تن از معلمان خانم و دانش‌آموزان دختر به آن اشاره کردند عدم برابری تعداد تصاویر آقایان و خانم‌ها بود که به عنوان نشانه وجود تبعیض جنسیتی در کتاب مورد اعتراض قرار گرفت. بررسی تصاویر کتاب نشان داد که از تعداد ۷۷ عکس حاوی تصویر انسان، ۲۰ تصویر مربوط به خانم‌ها، ۵ تصویر بصورت مختلط و ۵۲ تصویر مربوط به آقایان است که این مسئله موید نظر معترضان می‌باشد و البته این نکته به سادگی می‌توانست برطرف شود.

۴-۲. روش‌شناسی آموزش مطالب

همانطور که در بالا اشاره شد، کتاب prospect1 اولین برخورد رسمی دانش‌آموزان با زبان انگلیسی است. بنابراین بدیهی است که دانش‌آموزان با الفبای این زبان آشنایی چندانی ندارند. به نظر طبیعی می‌رسد که دانش‌آموزان قبل از هرچیز باید با حروف الفبا و صداهای انگلیسی آشنا شوند و سپس کلمات و جملات ساده به آنها آموزش داده شود. اما در کتاب جدید مشاهده می‌شود که دانش‌آموزان باید کلماتی را یاد گرفته و مکالمه‌های ساده و کوتاهی را اجرا کنند در صورتی که هنوز الفبای زبان را نمی‌دانند. مولفان کتاب جدید تاکید دارند که آموزش الفبای انگلیسی دقیقاً بر اساس روال کتاب صورت گیرد و از تدریس آن بر طبق کتاب‌های قدیمی، یعنی آموزش یکباره، جدا خودداری شود. در رابطه با آموزش الفبا، دکتر بهنام علوی مقدم - مدیر گروه زبان‌های خارجی دفتر تألیف کتاب‌های درسی و سر دبیر گروه تألیف کتاب جدید - در طی دوره آموزش ضمن خدمت ویژه آشنایی با کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم این چنین اظهار نظر نمودند:

برخلاف گذشته که حروف الفبای انگلیسی در ابتدای کتاب به دانش‌آموز آموزش داده می‌شد، در کتاب جدیدالتالیف، این آموزش برای نخستین بار در جهان در کل کتاب توزیع شده و در قالب مکالمه به دانش‌آموز ارائه می‌شود و این کار کارشناسانه نه تنها جای هیچ نگرانی برای والدین ندارد بلکه باید گفت الفبای انگلیسی از طریق این آموزش جدید بیشتر مورد تمرکز قرار می‌گیرد. در این اظهار نظر چند نکته‌ی قابل تامل وجود دارد. نخست اینکه گروه مولفان کتاب فرضیه‌ای جدید را در راس آموزش کتاب قرار داده اند که هنوز کارآمد بودن آن تایید نشده است. رایحه دادن فرضیه‌های جدید امری پسندیده و مطلوب است، اما قبل از عملی کردن هر فرضیه‌ای، آن هم در سطح ملی، باید تمام جوانب علمی و عملی آن را به دقت با افراد صاحب نظر مورد تحلیل و بررسی قرار داد و سپس در یک نمونه آماری کوچکتر به آن جامعه‌ی عمل پوشاند که مزایا و معایب آن فرضیه شناسایی شوند. اما در کتاب جدید واضح است که این اقدام صورت نگرفته است. نکته‌ی قابل تامل دیگر در این اظهار نظر این است که مولفان از دانش‌آموزان در اولین آشنایی‌شان با زبان انگلیسی انتظار دارند که کلمه‌های متفاوتی را با ترتیب‌های مختلف الفبایی بخوانند و بنویسند و بعدها معلم در درس‌های آینده حروف موجود در آن

کلمه‌ها را در دسته‌های جداگانه آموزش دهد و نام و صدای آن‌ها را توضیح دهد. برای مثال در درس اول تنها سه حرف (A,K,M) به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود، اما در تمرینات از آن‌ها خواسته می‌شود که اسم خود و سه نفر از همکلاسی‌هایشان را بنویسند و بعد اسامی را هجی (spell) کنند، و یا در جایی دیگر از دانش‌آموزان درخواست می‌شود که کلمه سازی کنند. حال این سوال مطرح می‌شود که چگونه مولفان تاکید دارند که آموزش الفبای انگلیسی دقیقاً بر اساس روال کتاب صورت گیرد و به جز حرف‌های ارایه شده حرف دیگری آموزش داده نشود؟ در حالیکه در اسامی دانش‌آموزان کلاس حتماً حروف دیگری غیر از این سه حرف وجود دارد.

از سوی دیگر، درس هشتم که شامل آموزش سه حرف (C,J,Q) می‌باشد طبق برنامه زمان‌بندی آموزشی باید بعد از تعطیلات عید نوروز تدریس شود. این در حالی است، که در صفحات اول کتاب، این حروف در کلمه‌های متعددی وجود دارند و دانش‌آموزان نیز باید آن کلمه‌ها را بخوانند و بنویسند. با این اوصاف، معلم باید سه حرف (C,J,Q) و تمام حروف دیگر که قرار است در درس‌های آینده آموزش داده شوند را به صورت غیر جدی و غیر رسمی در جلسه اول به دانش‌آموزان آموزش دهد. از این رو، می‌توان ادعا کرد که این امر (آموزش جداگانه حروف در درس‌های مختلف) از منطبق کافی برخوردار نمی‌باشد.

با توجه به مطالب فوق الذکر، به نظر می‌رسد که یکی از پیش فرض‌های اصلی مولفان کتاب این بوده است که در تمامی شهرها و روستاهای ایران، آموزشگاه‌های زبان انگلیسی دایر بوده و اکثر دانش‌آموزان با گذراندن دوره‌هایی حداقل آشنایی لازم را در خصوص مقدمات زبان انگلیسی کسب کرده‌اند؛ و متعاقباً، آموزش زبان در این مقطع با استفاده از این کتاب کاری راحت می‌باشد. اما با نگاهی اجمالی به بافت جمعیتی دانش‌آموزان در شهرها و روستاها و با در نظر گرفتن مناطق محروم و عدم وجود امکانات و آموزشگاه‌های زبان در بسیاری از منطق محروم مشخص می‌شود که فرض مولفان از صحت کافی برخوردار نمی‌باشد؛ و همچنین، در چنین شرایط جمعیتی و فرهنگی متفاوتی، نمی‌توان انتظار داشت که نتایج آموزشی یکسانی به دست آید. از این رو، بهتر است فرض را بر این گذاشت که دانش‌آموزان مخاطب کتاب هیچ گونه دانشی در خصوص زبان انگلیسی ندارند. بنابراین، بهتر است که دانش‌آموزان ابتدا با الفبا و صداهای انگلیسی آشنا شوند و سپس کلمات و جملات ساده را بیاموزند.

به نظر اکثر معلم‌های مصاحبه شده، بین دروس و مطالب عنوان شده در کتاب پیوستگی کافی وجود ندارد و برای تدریس مطالب موجود از تکنیک‌های متناسب با سن دانش‌آموزان استفاده نشده است. به عنوان مثال، با توجه به سن زبان‌آموزان، استفاده از شعرهای آموزنده و آهنگ می‌توانست نقش به‌سزایی در یاددهی مطالب ایفا کند.

از طرف دیگر، از جمله نقاط قوت کتاب حاضر از نظر روش‌شناسی می‌توان به این موارد اشاره کرد: کتاب حاضر مکالمه محور است. با توجه به نیاز روزافزون دانش‌آموزان به برقراری ارتباط کلامی به زبان انگلیسی، تاکید کتاب به مکالمه و جنبه شفاهی زبان متناسب با نیاز دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود؛ تقویت و تاکید کتاب جدید بر یادگیری مشارکتی در بین دانش‌آموزان می‌باشد که یکی از تکنیک‌های موفق در یادگیری به شمار می‌آید؛ علاوه بر این موارد، در کتاب جدید بخشی تحت عنوان تمرینات مروری بعد از هر دو درس ارائه شده است که کمک شایانی به تثبیت و مرور مطالب آموزش داده شده می‌کند.

۴-۳. میزان توجه به مهارت‌ها و اجزای زبان

همانطور که نتایج مصاحبه با معلمان نشان داد، کتاب جدید از لحاظ توجه به مهارت‌ها و اجزاء زبان از نقاط قوت و نقاط ضعفی برخوردار می‌باشد. از جمله نقاط قوت کتاب جدید در زمینه‌ی توجه به مهارت‌ها و اجزاء زبان می‌توان به چند مورد اشاره کرد: (۱) توجه ویژه به تقویت مهارت شنیداری و تقویت تلفظ دانش‌آموزان. (۲) آموزش واژگان در داخل متن (Contextualization) و استفاده از تکنیک موثر شخصی سازی (Personalization). (۳) پرداختن به مهارت‌های شنیداری، گفتاری و نوشتاری در کنار مهارت خواندن به طور توأمان در هر درس. (۴) کمک به دانش‌آموزان در راستای کاربرد زبان به جای به یاد سپاری محض. (۵) استفاده از لغت‌نامه‌ی مصور به جای لیست واژگان در آخر کتاب که نقش مهمی در یادگیری واژگان ایفا میکند.

البته کتاب جدید در راستای توجه به مهارت‌ها و اجزاء زبان از مشکلاتی نیز برخوردار می‌باشد. از جمله این مشکلات می‌توان به چند مورد اشاره کرد: (۱) عدم توجه کافی به آموزش دستور زبان، دستور زبان بخش مهمی از آموزش هر زبانی می‌باشد و به هیچ عنوان قابل چشم‌پوشی نیست. (۲) تمام فایل‌های صوتی توسط گویشوران غیر بومی

زبان انگلیسی ضبط شده‌اند، در حالی که بهتر بود از گویشوران بومی زبان انگلیسی برای ضبط فایل‌ها استفاده می‌شد. (۳) فایل‌های صوتی از کیفیت و وضوح قابل قبول برخوردار نمی‌باشند. (۴) در داخل مکالمات از کلماتی استفاده شده است که قبلاً حتی حروف آنها هم تدریس نشده است. نوشتن و خواندن این قبیل کلمات زبان‌آموزان را دچار سردرگمی می‌کند و در اغلب موارد زبان‌آموزان قادر به نوشتن و خواندن آنها نیستند. (۵) با توجه به اهمیت و جایگاه ویژه توان بصری در یادگیری زبان، اگر از فایل‌های تصویری استفاده می‌شد نتیجه مطلوب‌تری به دست می‌آمد. (۶) به اندازه کافی به مهارت نوشتن در مقایسه با دیگر مهارت‌ها و همچنین به آموزش املائی توجه نشده است.

۴-۴. کیفیت و اثربخشی کتاب کار و لوح فشرده

از نگاه اکثر معلمان مصاحبه شده، آنچه که کتاب انگلیسی جدید را از کتاب‌های قدیمی متمایز می‌سازد وجود سه ویژگی مهم این مجموعه یعنی "کتاب کار، لوح فشرده، و کتاب معلم" می‌باشد، که فقدان آنها در کتاب‌های گذشته به شدت احساس می‌شد. کتاب کار (work book) دربردارنده‌ی تمرین‌ها و تکالیف اضافی در راستای آموزه‌های کتاب دانش‌آموز (students book) است. از آنجایی که کتاب کار جزء جدایی ناپذیر تمام کتاب‌های آموزش زبان در سراسر دنیا به حساب می‌آید، رایجی این کتاب در این مجموعه بسیار پسندیده و حایز اهمیت است. انتقادی که تعدادی از مصاحبه‌شونده‌ها به کتاب کار وارد می‌کردند این نکته بود که تمرین‌های کتاب کار ربطی به مطالب ارائه شده در کتاب درسی ندارد و بسیار جزئی، ساده و غیرموثر هستند.

ویژگی قابل توجه دیگر این مجموعه وجود کتاب معلم و لوح فشرده صوتی برای متون و تمرین‌های موجود در کتاب دانش‌آموز است که از نقاط قوت کتاب به حساب می‌آید. وجود کتاب معلم می‌تواند نقش بسیار موثری در بهبود کیفیت تدریس معلمان، بخصوص معلمان کم تجربه، داشته‌باشد. از این طریق مولفان می‌توانند منطق و نظریه‌هایی که مبنای تالیف و تدوین بخش‌های مختلف کتاب بوده‌اند را برای معلمان توضیح دهند و آنها را در بکاربردن شیوه صحیح تدریس مطالب مختلف کتاب یاری کنند.

با این وجود، انتقادهایی بر کیفیت و نحوه‌ی ضبط فایل‌های صوتی وارد است که در بالا به بعضی از آنها اشاره شد. علاوه بر موارد بیان شده در بالا، به نظر می‌رسد شیوه

آموزش تلفظ و لهجه در کتاب جدید باید مورد بازنگری قرار بگیرد. سه رکن اصلی لهجه عبارتند از: موسیقی کلام (intonation)، تلفظ (pronunciation)، و پیوندهای کلمات (liaisons). یکی از مشکل‌سازترین عوامل برای کسب لهجه‌ی مناسب پیوندهای کلمات می‌باشد که در این سطح، بهتر است از زبان آموزان خواسته شود تا با تقلید از شیوه صحبت کردن گویشوران زبان انگلیسی آنها را فراگیر بگیرند. همچنین، سرعت خواندن متون و اجرای مکالمه‌ها بالاست و از آنجایی که این اولین برخورد رسمی دانش‌آموزان با مکالمات انگلیسی است، بهتر بود که مکالمه‌ها و متون مقداری آهسته‌تر بیان شوند.

۴-۴. توجه به جنبه‌های فرهنگی آموزش زبان خارجی

در مجموع می‌توان گفت مهمترین کارکرد یک زبان انتقال "معنا" است اما "معنا" در بافت یک فرهنگ ایجاد می‌شود و عملاً تفکیک یک زبان از بافت فرهنگی آن زبان امکان‌پذیر نیست (Chastain, 1988; Brown, 2007). هنگام تلاش برای آموختن زبان یک گروه خاص، فراگیران ناگزیر در معرض فرهنگ گویشوران آن زبان نیز قرار می‌گیرند. یکی از انتقاداتی که اکثر قریب به اتفاق افراد مصاحبه شده‌ها در مورد آن اتفاق نظر داشتند ضعف کتاب از نظر توجه به رابطه بین فرهنگ و آموزش زبان خارجی است. با نگاهی مختصر به کتاب انگلیسی جدید التالیف می‌توان دریافت که در تدوین این کتاب نقش فرهنگ کاملاً نادیده گرفته شده است. بررسی رابطه بین فرهنگ و زبان نشان دهنده‌ی این امر است که گنجانیدن تدریس فرهنگ در آموزش زبان انگلیسی امری اساسی و مهم است. این آگاهی باید به بهبود شناخت و نگرش فراگیران نسبت به فرهنگ خود و کسب اطلاعات لازم از فرهنگ زبان بیگانه منجر شود. بنابراین، انتظار می‌رود که در کتاب آموزش زبان انگلیسی اطلاعاتی در مورد تشابهات و اختلافات بین فرهنگ زبان مادری و زبان خارجی در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد، زیرا بسیاری از دانش‌آموزان علاقه‌مند هستند که با شیوه زندگی مردم انگلیسی زبان آشنا شوند. می‌توان ادعا کرد یکی از دلایل اختصاص دادن انرژی و سرمایه فراوان به آموزش و فراگیری زبان انگلیسی در نظام آموزشی کشور این واقعیت است که زبان انگلیسی در دنیای امروز زبان بین‌المللی (international language) و زبان میانجی (lingua franca) می‌باشد. بنابراین از مهمترین اهداف آموزش زبان انگلیسی ایجاد ارتباط با مردم سایر

کشورهای دنیا و توانمند سازی دانش‌آموزان جهت برطرف نمودن نیازهای احتمالی خود در آینده است که در بسیاری از موارد مستلزم آشنایی دانش‌آموزان با فرهنگ مردم گویشور آن زبان می‌باشد. همچنین، دانش‌آموزان با آگاهی یافتن از نقش و کاربرد زبان انگلیسی در زندگی خود، انگیزه‌ی درونی بیشتری برای یادگیری این زبان خواهند داشت. بنابراین، یکی از وظایف اصلی کتاب زبان انگلیسی آگاه ساختن دانش‌آموزان به نقش کاربردی انگلیسی در دنیای معاصر می‌باشد. با ورق زدن کتاب جدید متوجه خواهیم شد که این نکته‌ی مهم در این مجموعه مورد توجه کافی واقع نشده است زیرا تمامی تصاویر، متون، مکالمات، اسامی و تمرین‌های این کتاب کاملاً ایرانی بوده و شرایط ترسیم شده در کتاب‌ها بسیار غیر طبیعی و تصنعی هستند. برای مثال، فردی ایرانی وارد آشپزخانه شده و به زبان انگلیسی از مادر خود می‌پرسد که "پدر کجاست؟" مادر نیز به انگلیسی پاسخ می‌دهد. در جایی دیگر دانش‌آموزی ایرانی وارد دفتر مدرسه شده و یکی از اعضای کادر اداری مدرسه، که او نیز ایرانی است، به زبان انگلیسی از او می‌خواهد که اسمش را هجی کند و دانش‌آموز نیز به انگلیسی پاسخ می‌دهد. با دیدن این موقعیت‌ها این سوال منطقی به ذهن دانش‌آموزان خطور می‌کند که چرا با وجود اینکه همه‌ی شخصیت‌ها ایرانی هستند، به زبان انگلیسی با یکدیگر صحبت می‌کنند؟ وجود چنین موقعیت‌ها و تصاویر کاملاً بومی و مصنوعی باعث می‌شود دانش‌آموزان فکر کنند که یادگیری زبان انگلیسی امری بیهوده بوده و این مسئله انگیزه‌ی آنها را برای یادگیری زبان انگلیسی تحت تاثیر قرار می‌دهد.

هدف از یادگیری زبان انگلیسی صحبت کردن با خانواده و دوستان فارسی زبان نیست، بلکه هدف ایجاد ارتباط با افراد متفاوت از سرزمین‌های دیگر و فرهنگ‌های مختلف می‌باشد. بهتر بود که مولفان به جای ارایه‌ی این موقعیت‌های مصنوعی و بومی‌سازی محض، از موقعیت‌های واقعی و کاربردی‌تری بهره می‌جستند و در عین حال بومی‌سازی را در اندازه‌ی مطلوب اجرا می‌کردند. برای مثال، تصویری که نشان دهد در یک مکان توریستی، دانش‌آموز ایرانی با شخصی انگلیسی زبان که با خانواده خود به ایران آمده است صحبت کرده و جاذبه‌های گردشگری کشور و یا شهر خود را به آنها معرفی می‌کند. با استفاده از چنین مثال‌هایی دانش‌آموزان به نقش کاربردی و حایز اهمیت زبان انگلیسی در ارتباطات بین‌المللی پی خواهند برد.

علاوه بر این، در کتاب جدید هیچ اثری از فرهنگ‌های کشورهای انگلیسی زبان به چشم نمی‌خورد و محتوای آن کاملاً بازتاب دهنده‌ی فرهنگ داخل ایران می‌باشد. برای مثال، در صفحه‌ی ۲۰ کتاب کار، در تمرین نوشتن تاریخ به انگلیسی، فقط از وقایع داخل کشور و مرتبط با فرهنگ ایرانی مانند آغاز هفته‌ی دفاع مقدس، روز جمهوری اسلامی و ... استفاده شده است که دانش‌آموزان باید بعد از انجام تحقیق آن را بنویسند. در حالی که برای آشنا کردن دانش‌آموزان با فرهنگ‌های مختلف و تقویت اطلاعات بین‌المللی آن‌ها می‌شد از تاریخ‌های جهانی مانند تاریخ شروع جنگ جهانی اول، فرود نخستین انسان بر سطح ماه و نظایر آن استفاده کرد.

البته طبیعی است که هر کشوری در نظام رسمی آموزشی خود برای اعتلا و تبلیغ فرهنگ ملی و مذهبی خود تلاش کند و مسلماً یکی از موارد مورد نظر گروه مولفان کتاب حاضر- همانطور که در مقدمه کتاب اشاره شده است - نیز همین نکته بوده است که در جای خود قابل تقدیر است. اما باید توجه داشت که این به معنای نفی و نادیده گرفتن فرهنگ زبان دوم نیست. بهتر بود مولفان محترم بجای توجه صرف به ظواهر و روستاها و فرهنگ‌های ملی، مانند استفاده از اسامی، تصاویر، و وقایع اسلامی و ایرانی، با روشی هوشمندانه‌تر همت خود را صرف اشاعه ارزش‌های فرهنگ ایرانی-اسلامی با استفاده از موقعیت‌ها و فعالیت‌های مناسب و طبیعی می‌کردند.

۵. نتیجه‌گیری

بازنگری در کتاب زبان انگلیسی پایه اول مقطع متوسطه و به روز کردن آن پس از حدود بیست و سه سال، گرچه دیر هنگام است، اما اقدامی قابل تقدیر است. کتاب جدید در مقایسه با کتاب پیشین دارای نقاط قوت بسیار و کیفیت بهتری می‌باشد. البته دارای نقاط ضعفی نیز هست که امید است با بهره‌گیری از نقدهای علمی و سازنده و با دریافت بازخوردهای معلمان و دانش‌آموزان و همچنین بررسی میزان موفقیت این کتاب در نیل به اهداف پیش‌بینی شده بزودی اشکالات موجود اصلاح شوند. مهمترین نقاط قوت این کتاب، بر اساس یافته‌های این پژوهش، عبارتند از: بهبود کیفیت‌های شکلی اثر مانند کیفیت چاپ، اندازه کتاب، و چاپ رنگی، توجه به مهارت-های شنیدن و صحبت کردن در کنار مهارت‌های خواندن و نوشتن، ارائه کتاب بصورت یک بسته آموزشی کامل که شامل کتاب دانش‌آموز، کتاب کار، لوح فشرده و دیگر اجزا

است و در نهایت توجه به نیازهای آموزشی دانش‌آموزان و محور قرار دادن مکالمه در هر درس.

از طرف دیگر، مهمترین نقاط ضعف این اثر عبارتند از: عدم توجه به رابطه بین فرهنگ و یادگیری زبان خارجی و توجه صرف و اغراق شده به روساخت‌های فرهنگ بومی، کیفیت پایین بعضی از تصاویر و فایل‌های صوتی لوح فشرده، سردرگمی در آموزش الفبا زبان انگلیسی و عدم توجه کافی به آموزش دستور زبان.

در خاتمه باید توجه داشت که نقد و ارزش‌یابی مواد آموزشی فرایندی پویاست و زمانیکه بررسی‌های اولیه پیش از استفاده، کارایی و ثمربخش بودن یک کتاب آموزشی را برای هدفی خاص و در شرایط خاص نشان داد، باید بعد از استفاده از آن کتاب در همان شرایط و برای همان اهداف مفروض، درباره کیفیت و کارایی آن کتاب قضاوت نهایی انجام شود (محمودی و احمدی‌صفا، ۱۳۹۳). این پژوهش نتیجه قضاوت تعدادی از معلمان و دانش‌آموزان پایه هفتم بعد از حدود یک سالی که از تدریس این کتاب می‌گذرد می‌باشد. طبیعتاً گذشت زمان بیشتر و مشاهده نتایج بلند مدت استفاده از این کتاب در نظام آموزشی ایران آزمونی خواهد بود برای تعیین میزان صحت و دقت نظرات مصاحبه‌شونده‌ها در این پژوهش.

نکته حایز اهمیت دیگری که حتماً باید به آن اشاره کرد این است که گرچه نظرات معلمان و دانش‌آموزان استفاده‌کننده از یک کتاب بسیار مهم است و باید مورد توجه قرار بگیرد، آنچه که در دنیای واقعی و از لحاظ علمی در ارزشیابی و نقد هر کتابی می‌بایست ملاک تصمیم‌گیری باشد، تاثیری است که یک کتاب بر روی میزان و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان مخاطبش دارد و نه قضاوت‌های ذهنی افراد استفاده‌کننده از آن کتاب. زیرا کتاب درسی مانند هر جزئی دیگری از اجزای یک نظام آموزشی می‌بایست معطوف به یک هدف باشد و آن هدف چیزی نیست جز ایجاد یادگیری در یادگیرندگان.

منابع

- احمدپور، زهرا (۱۳۸۳). بررسی مسائل و مشکلات آموزش زبان انگلیسی در دوره متوسطه، مجله 21- رشد آموزش زبان، سال 18، شماره 71، صص ۱۵-۲۱.
- تقی پورظهیر، علی (۱۳۸۵). اصول اساسی برنامه ریزی درسی و آموزشی، تهران: انتشارات آگاه.

حسینی نسب، داوود، فرخی، فرهن، و مرسلی، زیلا (۱۳۸۸). ارزیابی و تحلیل محتوای کتب زبان انگلیسی دوره راهنمایی Fog تحصیلی با استفاده از فرمول خوانایی و نظرخواهی از دبیران مجرب. علوم تربیتی، شماره ۷، صص ۷-۲۱.

خدیر شریانی، شهرام، خیرآبادی، رضا، علوی مقدم، بهنام، عنانی سراب، محمد رضا، فروزنده شهرکی، الهام، و قربانی، نورالله (۱۳۹۲). انگلیسی پایه اول (هفتم) دوره اول متوسطه. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران.

محمودی، محمد هادی و احمدی صفا، محمد (۱۳۹۳). ارزشیابی الگو- محور کتاب‌های "انگلیسی برای اهداف خاص" (ESP)، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سال چهاردهم، شماره سوم، صص ۱۱۳-۱۳۳.

- Allwright, Richard, L. (1981). What do we want teaching materials for? *ELT Journal*, 36 (1), 5-18.
- Azizifar, Akbar (2009). An analytical evaluation of Iranian high school ELT textbook from 1970 to 2010. *The Journal of Applied Linguistics*, 2 (2), 52-79.
- Azizifar, Akbar, & Baghelani, Eftekhar. (2014). Textbook evaluation from EFL teachers' perspectives: The case of "Top-Notch" series. *International SAMANM Journal of Business and Social Science*, 2(1), 22-40.
- Brown, Douglas (2007). *Principles of language learning and teaching*, (5th Ed.). NY: Pearson Education, Inc.
- Chastain, Kenneth. (1988). *Developing second language skills: Theory and practice*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Cunningsworth, Alan (1995). *Choosing your course book*, Oxford: Heinemann.
- Ghorbani, Mohammad, Reza (2011). Quantification and graphic representation of EFL textbook evaluation results. *Theory and Practice in Language Study*. 1(5), 501-520 Doi: 10.4304.Tplsl.5.5.
- Haycroft, John (1998). *An introduction to English language teaching*. London: Longman.
- Hutchinson, Tom, & Torres, Eunice (1994). The textbook as agent of change. *ELT journal*, 48(4), 315-328.

- Jahangard, Ali (2003). Evaluation of EFL materials taught at Iranian public high schools, *Asian EFL Journal*, volume 9 (2), 130-150.
- Karimi, Akbar (2004). An evaluation of a preparatory English course books 1&2: an EAP course book evaluation. *ELT Journal*, 73, 24-28.
- McDonough, Jo, Shaw, Christopher & Masuhara, Hitomi. (2013). *Materials and methods in ELT: A teachers' guide (3rd. Ed.)*. John Wiley & Sons, Inc.
- Razmjoo, Seyyed. Ayatollah. (2010). Developing a Textbook Evaluation Scheme for the Expanding Circle. *Iranian of Applied Language Studies*, 2 (1), 121-136.
- Sheldon, Leslie. (1988). Evaluation of ELT textbooks and materials. *ELT Journal*, 42(4), 237-246.

پیوست

سئوالات استفاده شده در مصاحبه

۱. آیا اثر دارای مقدمه تخصصی مشتمل بر دیدگاه نویسنده یا ناشر در مورد ماهیت زبان و روشهای تدریس زبان خارجی می باشد؟
۲. آیا کتاب از نظر شکلی (صفحه آرایبی، حروف چینی، طرح جلد، صحافی و غیره) کیفیت مناسبی دارد؟
۳. آیا مطالب و تمرینهای کتاب با نظریه ها و یافته های علمی جدید در خصوص ماهیت زبان و نظریه های یادگیری و روشهای تدریس زبان خارجی انطباق دارد؟
۴. آیا تمرینها و آزمونهای طراحی شده از نظر کیفیت و کمیت با سطح توانش زبانی، نیازهای آموزشی زبان آموزان و مطالب تدریس شده در کتاب همخوانی دارند؟
۵. ارائه مطالب: آیا همه مهارتهای زبانی پوشش داده شده اند؟ به چه نسبتی؟ آیا این نسبت با توجه به اهداف و نیازهای مورد نظر مناسب است؟
۶. آیا کتاب مواد کمک آموزشی مکمل مانند کتاب معلم، کتاب کار، لوح فشرده، و معرفی وب سایت و غیره به همراه دارد؟
۷. مهمترین مزیتها و معایب کتاب را که در سئوالات بالا مطرح نشده اند چه می دانید؟

